

JTP [<http://www.jtpunion.org/spip>] > 5. Články a zajímavosti [rubrique.php3?id_rubrique=5] > [Pro osvěžení \[rubrique.php3?id_rubrique=12\]](rubrique.php3?id_rubrique=12) > [ZTRACENI V PŘEKLADU \[rubrique.php3?id_rubrique=68\]](ZTRACENI_V_PŘEKLADU_rubrique.php3?id_rubrique=68)

ZTRACENI V PŘEKLADU - Služebníci nebo vládcí? (od Alice Flemrové)

DNES O TOM, ŽE PŘEKLADATELÉ NEJSOU „SLUŽEBNÍCI SLOVA“

Tuhle jsem si v knihkupectví prohlížela knížku rozhovorů, které pořídila Petruška Šustrová s řadou významných českých překladatelů krásné literatury. Pak jsem šla domů a pustila jsem si film *Škola základ života*, protože jsem byla zmrzlá, smutná a unavená a chtěla jsem se ujistit, že štěstí je opravdu jen muška zlatá. Při známé scéně s překladem zapeklité věty *Vlk nese domovníkovi psaní* jsem si na tu knihu rozhovorů vzpomněla a uvědomila si, že má divný název: *Služebníci slova*.

Možná je za tím nějaká moje zpupnost, ale když ponechám stranou fakt, že se mi nelíbí spojení překladatel a služebník, pak si opravdu nemyslím, že překladatel by měl slovu *sloužit*. Takhle si aspoň ten název vykládám: ti, kteří slouží slovu. Mohlo by to být sice míněno i jako „ti, kteří slouží prostřednictvím slova“, ale to už by se dalo vnímat skoro jako urážka překladatelského řemesla. A pak je tu jako obvykle ještě třetí možnost - že je v tom názvu skryta jakási ironie a já ji nepochopila.

Když se řekne služebník slova, představím si duchovního, služebníka Slova (tedy Božího), u něj je služba Slovu v pořádku. Ale překladatel pracuje se slovy s malým s. Ta, jak známo, mají velkou moc a sílu, a přesto, nebo spíš právě proto jim překladatel sloužit nesmí; naopak by jim měl vládnout (a jimi samozřejmě taky). Snad nemusím do sloupku zatahovat sémiotiku, stačí připomenout, že jakkoli je vztah mezi slovem a objektem, k němuž slovo odkazuje, libovolný a bývá různě poškozený, pošramocený, o ten vztah tu jde a překladatel převádí hlavně ony mimojazykové objekty, nikoli pouhé skořápky slov. Italové říkají *traduttore traditore*, překladatel je zrádce, a něco na tom je. Často musíme slova originálu zradit, často je musíme vyhodit, rozbit na padrť, abychom pak na rumišti vztyčili slova nová, vedoucí k věcem za hranicí jazyka, jež potřebujeme vyjádřit.

Vlk nese domovníkovi psaní; inspektor ve filmu soudí, že je to obtížná věta, studenti ji tedy nejprve analyzují a uvádějí jako možný význam trudný život domovníka za polárním kruhem. Překladatel taky musí text nejdřív rozebrat, aby mu porozuměl, jeho interpretace může být samozřejmě mylná nebo přehnaně subjektivní, ale to teď nechme stranou. Hlavní je, že překladatel nemůže přeložit něco, čemu nerozumí, co mu nedává smysl. No - nemůže... Bohužel často vidáme, že některým „překladatelům“ tohle problém nedělá, ale s těmi Petruška Šustrová rozhovor nevedla. A přitom oni jsou ti služebníci slova, otroci výrazu.

Moje zkušenost je taková, že nejhůř se překládají texty, které jsou plné slovní vaty. Pěchovat do často i vzletné a libě znějící prázdnoty nějaký obsah je dřina. A možná i dřina zbytečná, ale překladateli to nedá. Protože ho vede pyšná ambice stvořit za slovy nějaký svět. Kdepak služebník!

Můj nesouhlas s prezentací překladatele coby služebníka (a teď už je jedno koho nebo čeho) má koneckonců i čistě praktickou stránku. Překladatelé si pořád stěžují, že jejich práce není náležitě oceněna, ani penězi, ani slávou, nedávno na tomhle místě dokonce kolega Novotný naříkal nad neviditelností překladatelů. No a divíte se? Dobrý služebník přece má být neviditelný! A proto opakují, žádný sluha, ale pán, vládce. A první slovo, které si překladatelé ochočí, budiž asertivita!

Alice Flemrová

Článek převzat z portálu www.lidovky.cz [<http://www.lidovky.cz>]